

Satu Kantola

Juhlapuhe Keski-Korhosen suvun sukujuhlissa 24.7.2016

Arvoisat kuulijat, hyvät Keski-Korhosen suvun jäsenet

Historia herättää intohimoja. Omien havaintojeni perusteella historia joko kiinnostaa ja viehättää - tai sitten se oli koulussa vihoviimeinen kouluaine täynnä vuosilukuja. Historia voi olla hallitsijoiden, sotien ja valloitusten historiaa. Se on kuitenkin myös kansojen ja tavallisten ihmisten tarinaa. Tämän päivän suuret tapahtumat vaikuttavat meidän elämäämme. Samalla tavoin historian tapahtumat ja murrokset ovat vaikuttaneet meitä ennen eläneiden ihmisten arkeen ja elämään.

Minulle historia ei ole valtioiden historiaa. Se ei ole myöskään vain yhden ihmisen historiaa. Ajattelen, että historiassa kuljetaan monella tasolla. Yhden ihmisen toiminta voi vaikuttaa suuriin tapahtumiin. Historian suuret tapahtumat puolestaan vaikuttavat jokaisen ihmisen elämään.

Minusta on mielenkiintoista peilata yhden ihmisen elämän kaarta samanaikaisesti historian tapahtumiin ja pohdiskella sitä, miten ne tähän ihmiseen vaikuttivat. Samalla se kiinnittää historian aikajanan omaan historiaan ja menneisyyteen.

Hyvät kuulijat, vietämme tänään sukujuhlaa, jossa juhlistamme sukumme kantaisän Jaakko Juhonpoika Keski-Korhosen syntymän 170-vuotisjuhlaa. Haluan kertoa teille välähdyksiä hänen elämänsä tarinasta.

Eletään aikaa 170 vuotta sitten. Suomen kansalliseepoksen Kalevalan ensimmäinen laitos oli ilmestynyt vajaat kymmenen vuotta aiemmin ja parin vuoden kuluttua Maamme-laulu laulettiin ensimmäisen kerran. Suomen alue oli osa Venäjän keisarikuntaa, jota hallitsi tsaari Nikolai I. Kauhajoen kylät olivat puolestaan osa Ilmajoen seurakuntaa ja emäpitäjää. Kauhajoen kappelin alueella asui 3800 asukasta. Yhteisiä asioita, kuten tieasioita ja silta-asioita tai seurakunnan toimintaa käsiteltiin kolme tai neljä kertaa vuodessa pidetyissä pitäjänkokouksissa kirkkoherran johdolla Ilmajoella. Omissa kappelikokouksissa Kauhajoella nimettiin pitäjänkokousedustajat ja evästettiin heitä. Kappelikokouksissa käsiteltiin myös maallisia asioita, kuten palokorvauksia.

Suomen sota oli 1800-luvun alussa aiheuttanut Kauhajoella suuria tuhoja. Sodan jälkeen oli eletty rauhan vuosikymmeniä ja sodan tuhoja oli päästy korjaamaan. Lähes kaikki kauhajokiset saivat elantonsa maataloudesta.

Jaakko Juhonpoika syntyi toukokuun 15. päivänä vuonna 1846 perheensä toisena poikana. Samana vuonna Kauhajoella syntyi yhteensä 223 lasta. Lapsikuolleisuus oli kuitenkin suurta. Alle yksi vuotiaana kuoli 50 lasta. Määrä oli puolet kaikista tuona vuonna kuolleista. Kaikkiaan Jaakon perheessä oli kolme poikaa ja yksi tytär. Perheen lapsista kukaan ei kuollut pienenä.

Jaakon lapsuudesta tiedämme vähän. Minulla ei ole tietoa, että kävikö hän koulua. Kauhajoelle oli 1850-luvun alussa perustettu lastenkouluja. Kiertokoulun pitäminen oli aloitettu. Kaksi opettajaa

kiersi pitäjän eri puolilla opettamassa. Tavallisesti alkuopetus oli kuitenkin vanhempien, etenkin äitien varassa. Rippikoulu edellytti lukutaitoa ja katekismuksen osaamista. Lukutaitoa tutkittiin talvella pidetyillä kinkereillä. Varsinainen rippikoulu kesti pari viikkoa.

Me jälkipolvet voimme arvioida esivanhempien taitoja rippikirjoihin tehdyillä merkinnöillä. Mitä täydellisempi rasti sarakkeeseen on merkitty, sitä paremmin taidot olivat hallussa. On aika todennäköistä, että Jaakko ei osannut kirjoittaa, koska asiakirjoista löytyy vain hänen puumerkkinsä allekirjoituksen sijaan.

Seuraavan kerran pääsemme kurkistamaan Jaakon elämään vuonna 1865, jolloin nuoren miehen elämässä tapahtui suuria muutoksia. Marraskuussa Jaakko osti puoliksi vanhemman veljensä Juho Heikin kanssa kotitilansa vanhemmiltaan. Kauppahinta oli yhteensä 3200 markkaa hopeassa. Tämän lisäksi ostajat sitoutuivat vastaamaan vanhempiensa elatuksesta sekä myös vanhan Hedvig-isoäidin elatuksesta eli syytingistä. Kauppaan sisältyi lisäksi hevonen kesä- ja talvikaluineen ja neljä lehmää kummallekin ynnä muita talon kaluja.

Saman vuoden joulukuussa 19-vuotiaasta Jaakosta tuli isä. Hilma-tyttären äiti oli naapuritalosta Sepäsestä kotoisin oleva neljä vuotta vanhempi Kaisa Sofia. Kaisa Sofia oli ollut Korhosen talossa piikana. Jokainen voi mielessään pohtia, millainen nuorten tarina oli. Kenties he olivat tunteneet toisensa lapsuudesta lähtien tai tutustumisen on voinut tapahtua vasta myöhemmin.

Ei ollut tavatonta, että pariskunnan lapsi syntyi pian avioitumisen jälkeen. Kisan ja Jaakon tilanne oli harvinaisempi, sillä nuoret vihittiin vasta seuraavan vuoden toukokuussa. Kirkon silmissä Kaisa Sofia oli naimaton äiti ja Hilma kirjattiin syntyneiden luetteloon aviottomaksi lapseksi. Syitä nuorten ratkaisulle voidaan jälkikäteen pohtia. Voimme ajatella, että kyse oli ihmisistä, joille ympäristön odotuksilla ei ollut merkitystä. Kenties häitä ei vain ehditty järjestää.

Jaakko tuli isännäksi vaikeaan aikaan. Koko kulunut 1860-luku oli ollut vaikeuksien täyttämää aikaa. Hallat olivat tuhonneet monena vuonna merkittäviä osia sadoista. Kyseinen vuosi 1865 oli jo todellinen nälkävuosi. Hallat pilasivat kevätviljan elokuussa. Seuraavan vuoden syksy oli märkä ja osa syyskylvöistä jäi tekemättä. Pitkän talven jälkeen lumi sulii vasta kesäkuussa 1867 ja kylvötoita tehtiin juhannukseen saakka. Heinäkuussa ankara raekuuro tuhosi satoa. Syyskuun alun kovat hallayöt veivät viimeisimmätkin satotoiveet. Kato oli jokseenkin täydellinen. Seuraavana vuonna saatiin hyvä sato. Puute kuitenkin jatkui, koska monelta olivat kylvöt jääneet siementen puutteessa tekemättä.

Kauhajoella asui tuolloin noin 6000 asukasta. Kahden pahimman nälkävuoden aikaan täällä kuoli melkein 1100 ihmistä. Näistä jälkimmäinen eli vuosi 1868 oli synkin, kuolleita oli 791. Jaakon ja Kaisa Sofian toinen lapsi kuoli nälkävuonna 1867 kolmen kuukauden ikäisenä. Kaikkiaan nälkävuosien aikana Suomessa kuoli nälkään ja tauteihin 150 000 ihmistä eli noin 8 % väestöstä.

Samaan ajankohtaan ajoittui toinenkin merkittävä tapahtuma eli kunnallishallinnon synty maaseudulle. Asetus kunnallishallinnosta maalla annettiin helmikuussa vuonna 1865. Seuraavan vuoden lopulla pitäjänkokouksessa kauhajokelaiset katkaisivat vanhat yhteytensä Ilmajoen emäpitäjään ja perustivat oman kunnallishallinnon. Oman seurakunnan perustaminen ja itsenäisempi asema myös

maallisissa asioissa oli ollut kauhajokelaisten toiveissa jo vuosisadan alusta asti. Nyt se toteutui kunnallishallinnon myötä.

Uuden kunnallishallinnon ensimmäisiä tehtäviä oli kunnallisveroluettelon ja ääniluettelon laatiminen. Äänioikeus ei tuolloin ollut yleinen ja yhtäläinen, vaan ääniä annettiin maksettujen verojen suhteessa. 1/10 manttaalia tai vuotuinen 200 mk puhdas tulo olivat yhden äänen kokoisia. Syyskuussa 1867 hyväksyttiin äänilista ja sen perusteella valittiin ensimmäiset toimielimet ja luottamusmiehet. Vielä loppusyksyllä asiat päätettiin kappelikokouksissa. Ensimmäinen varsinainen kuntakokous pidettiin tammikuussa 1868. Uuden kunnan ensimmäisiä tehtäviä oli köyhäinhoidon järjestäminen ja yhdessä seurakunnan kanssa nälkää näkevien auttaminen.

Nuoren perheen elämä lähti liikkeelle. Jaakolle ja Kaisa Sofialle syntyi parin vuoden välein vielä yhdeksän lasta. Näistä yksi poika kuoli alle vuoden iässä. Oma esiäitini Albertiina syntyi syyskuussa 1868 nälkävuoden lapsena. Luottamus tulevaan täytyi olla vahvasti olemassa.

Me näemme jälkikäteen nälkävuosien koko kuvan. Sen läpi eläneille kyse oli todennäköisesti selviytymisestä seuraavaan päivään. Tulevasta ei ollut tietoa. Katovuodet, nälkä ja taudit eivät olleet outoja asioita. Jokainen sukupolvi oli niitä kokenut. Nälkävuodet olivat kuitenkin poikkeuksellisen laaja väestökatastrofi.

Elpyminen alkoi katovuosien jälkeen aluksi hitaasti, mutta jo 1870-luvulla selvästi rivakammin. Vuosikymmenen aikana väkiluku kasvoi Suomessa 300 000 hengellä ja väestönkasvu oli Euroopan nopeinta. Vuosikymmenen lopussa Suomen väkiluku ylitti kahden miljoonan rajan. Maataloutta uudistettiin ja alettiin siirtyä viljantuotannosta lypsykarjavaltaiseen maatalouteen. Kylvöheinää ja kauraa alettiin viljellä rehuksi. Hankittiin koneita, kuten rauta-auroja ja puimakoneita. Uutta peltoa raivattiin huomattavia määriä. Puunjalostusteollisuuden kasvu toi töitä ja metsätuloja. Yhä useampi tila sai rahatuloja voin myynnistä.

Jaakon ja Kaisa Sofian elämän myöhemmistä vaiheista on olemassa vähemmän tietoa. Jaakko oli seppä ja pumppumestari. En ole onnistunut löytämään Jaakon tai Kaisa Sofian jälkeen tehtyjä perukirjoja. Ne olisivat antaneet mielenkiintoista tietoa siitä esineellisestä ympäristöstä, jossa he elivät. Asiakirjat kuitenkin kertovat, että Jaakko Keski-Korhonen sai vuonna 1891 Kauhajoen pitäjän paloapuyhdistykseltä korvausta tuhoutuneesta pajasta irtaimistoineen 33 mk 16 p.

Se Kauhajoki ja Suomi, jossa 50-vuotias Jaakko Juhonpoika Keski-Korhonen eli vuonna 1896 oli kovin erilainen kuin se maailma, johon hän syntyi. Kauhajoen väkiluku oli ylittänyt 10 000 asukkaan rajan. Pitäjässä oli kansakoulu, oma postiasema ja useita kauppoja. Yhteisiä asioita hoidettiin omassa kunnassa ja kirkossa saarnasi oman seurakunnan kirkkoherra. Olipa pitäjään saatu ensimmäiset puhelimetkin. Maailman tapahtumista tiedettiin sanomalehtien välityksellä enemmän kuin aikaisemmin. Oli myös uudenlaisia haasteita. Väkiluku oli kasvanut nopeasti ja maaseudulla ei riittänyt enää kaikille omaa maata viljeltäväksi. Oli lähdettävä etsimään töitä kaupungista tai merten takaa Pohjois-Amerikasta.

Jaakon ja Kaisa Sofian pojat viljelivät omia tilojaan ja tyttäret olivat avioituneet ja perustaneet perheet. Millaisin mieltein Jaakko ja Kaisa Sofia katsoivat elämäänsä taaksepäin ja lastensa elämää eteenpäin. Olivatko he tyytyväisiä siihen, miten elämä oli kuljettanut.

Jaakko Juhonpoika Keski-Korhonen kuoli toukokuussa 1910 63-vuotiaana. Hän pääsi äänestämään ensimmäisissä yleisissä ja yhtäläisissä eduskuntavaaleissa 1907, mutta hän ei ehtinyt nähdä Suomen itsenäistymistä.

Hyvät kuulijat, olen kertonut teille välähdyksiä Jaakon elämästä. Hän on elänyt ja kokenut asioita, joista me olemme lukeneet historian kirjoista. Jaakon elämän vaiheet ovat tallessa arkistoissa. Asiakirjalähteitä tutkimalla voimme selvittää elämän vaiheita, mutta emme saa tietää mitä hän tapahtumista ja ratkaisuistaan ajatteli.

Mutta entäpä me ja meidän tarinamme. Myös me olemme eläneet ja elämme keskellä historian suuria ja pienempiä tapahtumia. On mahdotonta tietää, mitä ajatuksia tuoreella Jaakko-isännällä oli hallan runteleman viljapeltonsa reunalla, kun hän pohti tulevaisuuttaan. Mutta eivät meitäkään seuraavat sukupolvet tiedä sen paremmin meidän ajatuksiamme, jos emme kirjaa niitä talteen tuleville polville.

Niinpä haastakin teidät kaikki peilaamaan elämääänne suhteessa tapahtuneisiin asioihin yhteiskunnassa, lähellä ja kauempanakin. Meillä on yhteisiä kokemuksia. Oman elinpiirin tai omien kiinnostuksen kohteiden perusteella jotkut tapahtumat ovat merkityksellisimpiä itselle kuin muille.

Itse olen näin jälkikäteen ylpeä kuuluessani ensimmäiseen ikäluokkaan, joka on käynyt koulunsa peruskoulussa. En minä sitä silloin ymmärtänyt, vasta myöhemmin olen asian oivaltanut. Neuvostoliiton presidentin Leonid Breznevinkin kuolema ja Urho Kekkosen vallasta luopuminen 1980-luvun alussa herätti huomaamaan, että maailmassa kaikki ei olekaan pysyvää. Kun Suomi voitti jääkiekon maailmanmestaruuden vuonna 1995 tuli tunne, että kaikki muukin on mahdollista. Nainen on minun elinaikani valittu tähän mennessä presidentiksi, pääministeriksi ja piispaksi.

Mitkä ovat sinun tarinasi palaset?